

Effi Briest

Regi: Hermine Huntgeburth

Recension av Cecilia Hector

En kvinnas sexuella frigörelse

Berättelsen om Effi Briest har filmatiserats många gånger. I den aktuella versionen vistas Effi i en smutsig småstad där ljusglimten kommer från den fördomsfrie humanisten i gestalt av en apotekare, skriver Cecilia Hector.

Kvinnans sexuella frigörelse kostar. För Effi Briest, som kom till i slutet av 1800-talet i den tyske författaren Theodor Fontanes roman, har slutet blivit en ständigt omdiktad historia. Det finns inte mindre än fem filmatiseringar med början 1936, varav Fassbinders från 1974 är den mest kända och kanske mest slagkraftiga eftersom slutet hos Fassbinder är så tragiskt. Kvinnor som tagit ut sin naturrätt har genom tiderna oftast fått sota med livet.

I den version som nu går på biograferna (Åtminstone i storstäderna. Hav tröst den kommer på DVD!) regisserad av en kvinna, Hermine Huntgeburth, har Effi en framtid efter katastrofen. Vi ser i slutbilden Effi med kraftfulla steg vandra ut i vimlet av människor efter att hon revolterat mot sina föräldrar. Jag konstaterar lite besviket att det faktiskt ger en mindre uppfostrande och slagkraftig effekt. När Effi förlorar allt, inklusive sitt liv, sätts problematiken på sin spets och det gör oss stridslystna. Fiktionen kan gott förse oss med de offer vi behöver för att inse problemets tyngd, tänker jag.

Men å andra sidan är detta kanske ett slut som talar mer till vår tid?

HISTORIEN OM den livsbejakande unga kvinnan Effi visar att den hederskultur som vi förfasar oss över hos en del av våra invandrade medborgare ligger mycket nära vår tid i vår egen kultur. Effis

tragedi är ju att hennes sexuella uppvaknande kostar henne älskarens liv, förutom att hon blir fråntagen sin dotter, förlorar social status och föräldrarnas beskydd. 1[1]

I romanen resonerar Effis äkta man länge och väl med sina vänner om huruvida han är tvungen att utmana älskaren på duell och kommer motvilligt fram till att för att rädda sin ära måste han både utmana älskaren och förskjuta sin hustru. Fontane sätter saken på sin spets genom att låta hela otroheten utspela sig 20 år tidigare. Allt har varit bra i äktenskapet tills den gamla historien avslöjas. Så stark var kravet på hedern den gången i Tyskland under slutet av 1800-talet. Extra intressant är det att just duellerandet vid denna tid i Tyskland redan hade blivit straffbelagd. Den socialt högt uppsatte äkta mannen valde alltså att sätta sig över lagen och kom undan med det. Så vad rymmer historien för giltighet i vår tid?

Effi får i denna postmoderna filmversion ett eget liv med tillfredsställelsen av att försörja sig själv. Ensam, men kraftfull, på väg mot en jämställd värld. Ja, ni hör ju hur stridsropen tonar bort i fjärran.

VÅR TIDS EFFI Briest har redan skaffat sig mänskliga rättigheter så som rösträtt och arvsrätt. Hon har lagstiftad rätt till sina barn i jämställd konkurrens med fadern. Lagstiftad rätt till smärtlindring vid förlossning. Lika rätt till utbildning och rätt att inte diskrimineras vid anställning i arbetslivet. Hon är på väg till att kunna förena arbete med moderskap genom tillgång till god barnomsorg och hon marscherar in i ett 2000-tal. Dessutom har hon rätt att vara hemma med sitt barn under de första månaderna då barnet är beroende av henne, utan att riskera att förlora sitt arbete. Hon har till och med rätt att dela denna betalda ledighet från arbetet med barnets far, som i sin tur fått möjlighet att utveckla sitt förhållande till sina barn.

I denna filmatisering, vistas Effi i en mörk och smutsig småstad där ljusglimten kommer från den fördomsfrie humanisten i apotekarens gestalt. Det är han som hävdar rätten till lek och sinnlighet, det är också apotekaren som manar till besinning när männens hederskultur kräver blodshämnd.

VI BLIR PÅMINDA om att författaren, Theodor Fontane, själv tvingades av sin far att skaffa sig en gedigen utbildning som apotekare innan han lyckades skriva sig till yrket som författare. Att få lov att ägna sig åt ett kreativt yrke och förverkliga våra egna drömmar är en lyx som vi i den rika delen av världen kan unna oss. Hermine Huntgeburth har skapat en sevärd Effi Briest för vår tid. Hon pekar på att striden pågår. Det finns fortfarande män som inte tål att deras kvinna är självständig, vad tror du det är som pågår i en kvinnomisshandlares huvud?

CECILIA HECTOR

cecilia.hector@spray.se

Publicerad i juni 2010

[1] Vi ser precis samma förlust gestaltas i Cunninghams roman Timmarna filmatiserad med Julianne Moore som den moder som känner sig tvungen att välja bort sitt barn för att själv kunna leva i 1950-talets västliga kultur.